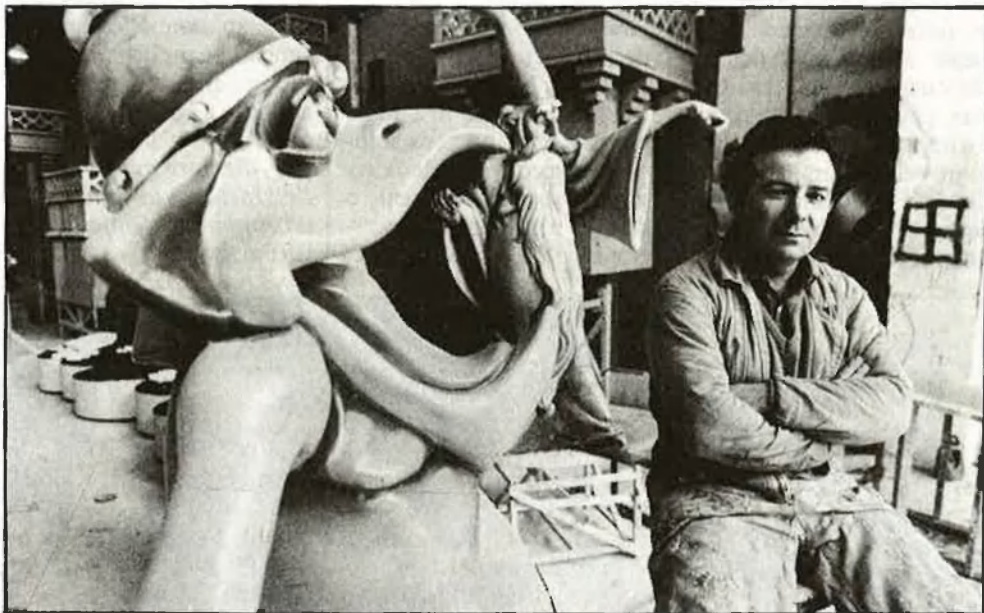

Monuments de cartó d'un barroquisme paròdic i passat, desfilades rítmiques de figures de porcellana en sèrie (no hi ha res que s'assembla més a un faller o a una fallera que un altre faller o una altra fallera), bars plens, soroll i densitat humana. Aquesta és avui la cara de la festa.

I, tanmateix, hauríem d'intentar una altra via. Hauríem d'esbossar-la, si més no. Per a fer-ho, caldria, inicialment, deixar ben clar que una festa és una condensació plural de convivència. No una farsa litúrgica de reafirmació de les essències. Una festa, les Falles, ha de flexibilitzar les estructures i permeabilitzar-les. No tancar-se als casals i repetir, any rere any, els tics que l'han marcada. Una festa ha de tenir l'instint per a salvar aquelles tradicions més genuïnes i més pròpies. I desfer-se dels ritus que s'hi han introduït en èpoques de forta repressió.

Sense l'ofrena, sense la competitivitat, sense la crispació anticatalana, inclús sense la Junta Central Fallera, les Falles existien molt abans dels quaranta, molt abans de fa quatre o cinc dies. Finalment, i possiblement amb una urgència màxima, les Falles haurien de ser capaces d'admetre la contestació. No té sentit una festa suposadament crítica que es reclame totalitàriament incontestable.

Això comportaria, és clar, la pèrdua de protagonisme de determinats factòtums del reaccionarisme, que l'han vampiritzat fins a eixugar-la. Això comportaria, també, una invitació i un repte obert a la intel·lectualitat, els joves, el progressisme i les avantguardes. Tot és, avui, una possibilitat a penes insinuada. ■

/ Carles Francesc

«No podem viure només de les falles. I, inclús, arribem a "subvencionar-les" amb les altres faenes»

Artistes fallers: «No només es cremen les falles»

Es cremen més coses. Ells mateixos. Cada any, sobretot en la Secció Especial, n'hi ha menys. I alguns demanen un gir, alguns canvis, per als quals cal el suport d'uns sectors del món de la cultura que se'n desenten, que en fugen com de la pesta.

Quarenta tallers —llogats o comprats— componen allò que a València es coneix com la Ciutat de l'Artista Faller. Tot i acostar-se la cèlebre setmana i perfilar-se ja els primers bous —falles que no s'acaben el dia i l'hora claus—, entre les naus s'escampen els vestigis d'una altra activitat, com ara un cartell a mig fer: «Quaranta habitatges, Torrent. Conselleria d'Obres Públiques».

Malgrat la febre autonòmica —només unes dècimes—, en la majoria dels tallers, enmig dels ninots, quasi només se sent parlar en castellà. Dins la ciutat, en el carrer de la Marquesa

Paterna del Campo, 23, hi ha Manuel Martín, l'artista que enguany basteix el castell de Disney, la falla de la plaça del País Valencià.

Martín rep la visita protocolària de falleres majors, corts d'honor i autoritats públiques. En la porta de la nau un membre de la Junta Central Fallera es queixa, en castellà: «Ja ho sé, que és del País, però, quan tracte de dir-ho, sempre m'ix «del Caudillo». Deu ser per tan clara homonímia.

Dins, en el mateix idioma, tres o quatre nenes de la Cort de la fallera major hi insisteixen. ¿Aquesta és la del Caudillo? Sí, la del País Valencià, respon l'artista. Més ninots. I un

altre rogle de falleres. «¿Com és que el teu vestit brilla tant?» «És que jo el llave amb Bermel». Uns xiquets els pregunten: «Eixireu en l'Un, dos tres? «Ah, i tant». «Osti, tu, quina xamba».

Mentrestant, Joan Lerma firma autògrafs a unes estudiantes. I la premsa brega per immortalitzar el moment. L'alcalde de València i el governador civil se'n separen, discrets i riallers. Han començat les falles.

Pregunta.-A nivell laboral, els artistes funcionen mitjançant un contracte, cada any, amb la comissió que us encarrega la falla.

Resposta.-El gran problema que tenim és que, en aquests moments,

no es pot viure només de les falles. I les hem de combinar amb faenes del tot distintes. De tal manera que, curiosament, fem tots aquests treballs per «subvencionar-les». Jo tinc ací uns deu treballadors fixos durant tot l'any. Faig la falla de la plaça del

diferències de criteris. El Gremi és un lloc de reunió, on ens agrupem tots els artistes. Però treballa a nivell legalista. Allí no hi ha res, per exemple, que ens solucione el problema de la seguretat social de la gent, o de cara a demanar subvencions... En aquests aspec-

després, als dos mesos, la mateixa comissió que ha sancionat un artista el torna a contractar, perquè ha arribat a un nou acord d'amagat.

P.-Sempre que hi ha una desgràcia, si la falla cau o no es planta a temps, la paga l'artista...

tes se'n cansen i diguen prou?

R.-A nivell col·lectiu, em pense que no. N'hi ha molts que se n'han anat, farts, i ara treballen, per exemple, en la ceràmica. També jo, possiblement, me n'aniré. I un altre company meu, Miguel Santa-eulàlia, l'any que ve, tal vegada s'ho deixarà. I és un dels artistes importants que queden, després d'anar-se'n Alfredo Ruiz, Salvador Debon, Puche i tota aquesta gent... Vull dir que en quedem pocs. El crac es produeix a nivell individual. Fa cinc anys que estic en la secció especial. Enmig d'un aci caic i allí m'alce continu. Ho he intentat tot. Fer-ne una a soles. Fer-ne una de gran i tres de menudes... Tot... Fer més faena, fer-ne menys. Enguany, un altre intent ha estat fer la falla del País. Sense jurats ni premis. I això sí que em satisfà, però en l'aspecte econòmic, en absolut...

P.-Per aguantar tot el muntatge, imagine que la compra de moltes repetits, per exemple, és més que normal. Recorde haver vist en una exposició del ninot cinc o sis figures idèntiques...

R.-Els ninots que fem per a les grans passen després a les menudes. Si no, no hi hauria possibilitats. Imagina't que has de fer una falla per tres-centes mil pessetes... Si jo venc un ninot brut per quatre mil i l'han de manipular després, pensa quants en poden fer...

Les falles poden fer crac. Estan perdent el contingut crític que tingueren en algun moment. L'artista es preocupa, sobretot, de mantenir els seu treball. No hi ha mitjans. Tot es fa reiteratiu...

P.-¿Pot arribar la comissió a censurar una idea de l'artista?

«El funcionament de l'artista faller avui és tercermundista»

/ Carles Francesc

País Valencià, que, amb l'augment i tot, val sis milions i mig de pessetes. Trau-ne comptes. Els fallers de comissió pensen encara que amb els seus diners podem viure, i és evident que això és totalment impossible. En el meu cas concret, faig publicitat o decoració, estands de fires de mostra...

P.-He vist fora uns cartells per a la Generalitat...

R.-Sí, aquest és meu. Imagina't, quasi damunt la setmana fallera, i aquest diumenge passat vaig estar a Madrid muntant un estand per a la fira «Imagen y Moda»...

P.-¿Com funciona el Gremi d'Artistes Fallers?

R.-Precisament, fa poc he presentat la meua dimissió com a membre de la directiva, estrictament per

tes estem començant la marxa ara.

P.-¿Funciona democràticament?

R.-Sí. Cada quatre anys s'hi fan eleccions. En les últimes es van presentar dues alternatives i va guanyar la més conservadora. Després, es va arribar a una espècie de consens, i hi entrarem gent de l'altre corrent, però em pense que no en queda cap. Ara, ha estat, més que res, una qüestió de funcionament. Acabes bastant cremat...

P.—Segons el Reglament Faller, es pot sancionar un artista, ¿n'hi ha molts de sancionats a hores d'ara?

R.-Això és una serp de març. Només acabar les festes, sempre hi ha un seguit de sancions, protestes. L'escàndol... Però,

R.-El funcionament de l'artista faller avui és tercermundista. Com en els anys cinquanta. Fins fa dos anys, no teníem ni assegurança d'incendis... Ho féiem tot d'una manera molt «estranya»... Això, com es pot suposar, ha possibilitat tot tipus d'incidents...

P.-Hi ha molta economia submergida en la vostra faena?

R.-No ho hauria de dir jo, precisament, perquè no em beneficia gens, però, com que a la llarga sí que em resultarà beneficiós, ho dic. No és que n'hi haja molta, és que les falles són, per elles mateixes, una gran economia submergida...

P.-Es pot arribar al crac? ¿Pot ser que els artis-

R.-En el meu cas, i he fet falles per a comissions distintes del tot, quant a funcionament o barriada, com ara Na Jordana o Convent de Jerusalem, no. Mai.

P.-¿Però hi ha temes tabú, com ara els militars...

R.-Això és autocensura. Si tocasses l'església o l'exèrcit, segurament la comissió no et diria res...

P.-Imagina't que algun artista hagués tret el ninot de Milans l'endemà del 23-F.

R.-En aquest cas concret, faltava valentia. Però vull dir-te que això és, sobretot, autocensura. De primer, caldria fer-ho, i jo no sé de ningú que ho haja fet i li hagen dit: ep, això, no.

P.-Parlem de la renovació estètica de les falles. A Alacant s'ha fet un cert camí en aquest sentit.

R.-Ací sí que intervé la censura. El gran problema de las falles per a mi és la lluita pel premi. Una comissió de la Secció Especial que es gasta cinc o sis

milions de pessetes no vol arriscar-se, encara que potser li agradaria, perquè n'hi ha que sí que tocarien el tema. També hi ha artistes capaços. I, inclús, s'hi ha donat algun intent aïllat. Però, després, si te n'ixes de la línia, ja no pots competir.

Alfredo Ruiz, «el Xispa», ho intentà en la mateixa secció especial. Avui treballa en la ceràmica. Va fer un gran intent. Una falla que ens agradà molt a tots els professionals. I jo aquell any competia en la mateixa secció, i feia una falla habitual, barroca. A

mi, em van donar el primer premi i, a ell, el vuitè. I aquella era una gran falla. Aquesta diferència era injusta. I es va afonar. Els artistes són còmplices i víctimes alhora d'aquest sistema competitiu.

El Xispa no rebé cap suport de fora, perquè el món de la cultura passa de nosaltres. Ens diuen que per què no renovem tot açò, i no fan res més. Les falles han estat un cavall difícil de domar i han quedat a mans del sector més reaccionari. Jo he fet un projecte de foguera, per exemple, que no podria proposar com a falla. I a Alacant només que hi ha una persona que treballa això, Soriano; tots els altres són molt normalets. Però allí la Diputació convoca un concurs, per aquesta renovació estètica, i ací ningú no convoca res. La solució, l'alternativa, el començ, passa per un pont entre sectors intel·lectuals, de la cultura, i els artistes que volem el canvi estètic, inclús de contingut.

«Les falles són, per elles mateixes, una gran economia submergida» / Carles Francesc

No hi ha festa com la nostra festa

Joan F. Mira

que ningú no pense que és un lema de llibret de falla o de composició de jocs florals. No hi ha festa com la nostra festa, els ho puc ben assegurar. No hi ha festa en tot l'ample món, en una ciutat diguem gran i moderna, que la col·lapsi, la mobilitze i la descomponga de dalt a baix, que l'ocupe fins a l'últim racó de l'espai urbà. Potser el Carnaval de Rio, diuen els qui l'han vist. Jo no en puc donar fe.

No conec cap altra festa on: a) Deneses de milers de persones hi treballen durant tot l'any, organitzats en centenars de grups estables. b) On aquests grups estables o comissions reproduesquen puntualment i exacta l'estructura de la societat que els

conté: en distribució de funcions per sexes i edats, en actituds i ideologies, en jerarquies i simbolisme, en l'enculturació rigorosa dels infants. c) On l'espai festiu siga *tota* la ciutat sencera i, amb major o menor intensitat, totes les places i els carrers siguin ocupats per la festa. Ací, no cal anar a buscar la festa: la festa arriba a la porta de casa. d) On cada veí es trobe adscrit a la festa per simple residència: vosté viu al carrer Tal, doncs vosté és de la falla Tal i Tal. La ciutat sencera apareix repartida, a manera de les parròquies medievals, en centenars de microbarris o de petits districtes fallers. Ningú no se n'escapa. Cada veí té una falla que és la seua falla.

Podria dir més coses d'aquestes,

però ja n'hi ha prou per mostra. Els tenim tan vistos, tan assumits i assimilats, aquests aspectes de la festa, que ens semblen cosa normal i, com qui diu, pròpia de totes les festes. Però no ho són. Aquells a, b, c, d que esmentava són una creació absolutament original de les falles, i, presos en conjunt, una creació única. Cap ciutat del món, que jo sàpia, no ha fet una cosa així. Cap ciutat que no siga valenciana: Alacant i Castelló, no sé si curiosament o lògicament, organitzen Gaiates i Fogueres amb formes molt semblants. Deu ser que els valencians sí que servim, segons com, per a organitzar-nos. Llàstima que no aparega també en altres camps, aquesta bella capacitat.